

Molenverhalen

Wil Zoeteman-Verrijp

Wil Zoeteman-Verrijp (1933) groeide op in een molenaarsgezin. Haar vader was molenaar op de poldermolen van het Land van Essche, bij Strijen.

Wil Zoeteman-Verrijp (Foto Jesse in 't Veld)

We waren met negen kinderen thuis. Trijntje en Janus waren de oudste kinderen, hun moeder was mijn vaders eerste vrouw. Zij is overleden en toen is hij met mijn moeder getrouwd. Uit het tweede huwelijk zijn nog zeven kinderen gekomen. Siem, dan Jen, Bep, ik, Neeltje, Gerrit en dan had je Teunis. Dat paste allemaal in huis [lacht]. Wij woonden in een huisje naast de molen, we hebben nooit in de molen gewoond. Er was natuurlijk weleens bonje onder het eten [lacht]. Dan zei de één tegen de ander: “houd je poten thuis.” Dan zei moeder “hé, wij hebben hier voeten hoor.” “Oh ja, wij hebben hier voeten.” Of mijn broer zei tegen mij: “kijk eens, wat een mooi vogeltje daar” en dan keek ik en gelijk was mijn vlees weg. Zulke typetjes waren we. Maar we hadden nooit ruzie hoor. Ik heb nog een zusje gehad, Marietje, maar die heb ik

niet gekend. ‘Zie je daar die wolk, dat is Marietje’, zei moeder dan wel eens.

“Pa, het is hoog water”

Dat mijn vader molenaar was, ging van vader op zoon. Het was voor ons heel gewoon, maar voor anderen wel iets bijzonders. Mijn vader hield van

Molenverhalen is een project van Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Het *oral history* project Molenverhalen heeft tot doel kennis en verhalen op te tekenen over de poldermolens in Zuid-Holland.

Het project wordt mogelijk gemaakt dankzij de provincie Zuid-Holland, Fonds 1818 en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Interview: Jesse in 't Veld en Ellen Steendam

Redactie: Marloes Wellenberg en Jesse in 't Veld

Met medewerking van Lisette Albers

© 2020 Erfgoedhuis Zuid-Holland
www.erfgoedhuis-zh.nl

Postadres
Postbus 3092
2601 DB Delft

Contact
T 015 215 43 50
E molenverhalen@erfgoedhuis-zh.nl

Molenverhalen

de vrijheid die je als molenaar had. Hij vroeg soms aan ons of het hoog water was. Als we bramen gingen plukken moesten we bijvoorbeeld op het peil in de sloten letten. “Pa, het is hoog water, je moet draaien”, zeiden we dan. Hij had ook een peilschaal hoor, dat wel.

Overdag werkte hij op het land, ’s avonds en ’s nachts was hij bezig met de molen. We vroegen weleens of we mee mochten, maar dan zei hij: “Blijven jullie maar liggen, ik doe het zelf wel.” Als er heel lang achter elkaar gemalen moest worden dan hielp Janus of Siem hem, die waren al oud genoeg. Dan werd het een beetje afgelost. Moeder hielp niet met de molen, die kon dat niet. Zij had altijd veel hoofdpijn. Ik weet niet waar dat door kwam. Misschien wel door al die ondeugende kinderen! [lacht].

Gezellig bij het vuur

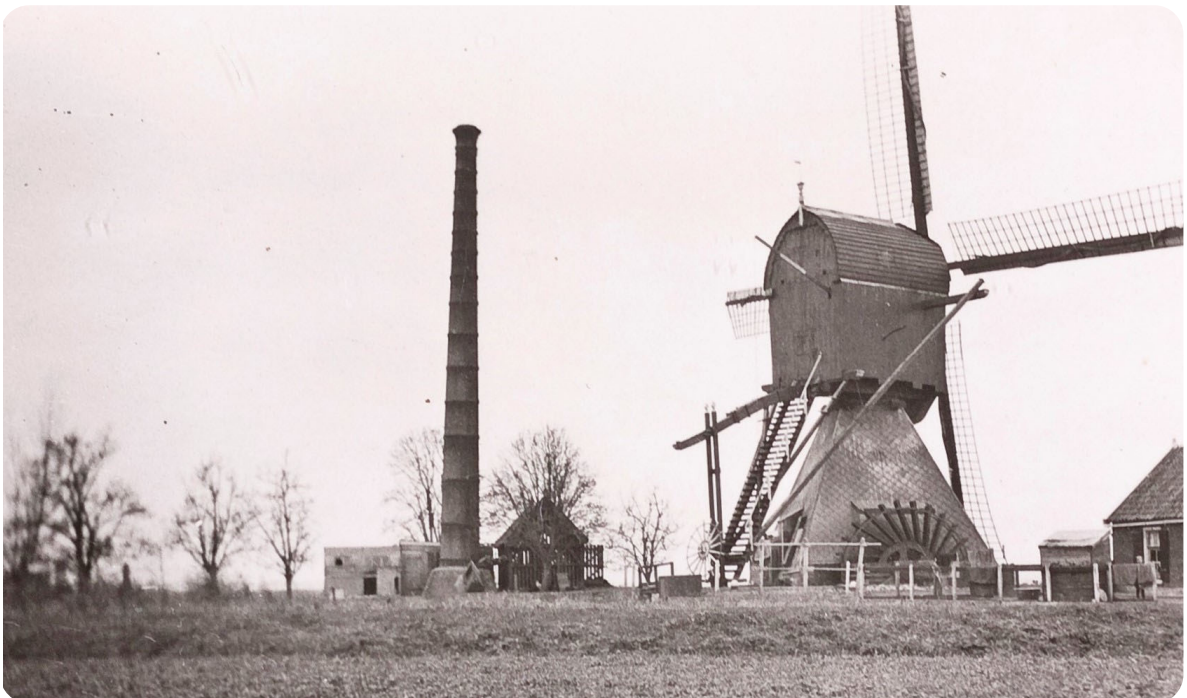
Er zat een stoommachine in de molen (*als hulpaandrijving, voor het geval er te weinig wind was, red.*). Naast de molen stond de schoorsteen. Het stoken van de machine gebeurde onderin de molen. Pa had een grote

schep en gooide dan kolen op het vuur. Als hij in de winter bij het vuur zat mochten wij af en toe ’s nachts voor de gezelligheid bij hem blijven. Dan had hij lekkere chocolademelk bij zich, of een sigaartje. Heel gezellig, daar verheugden wij ons dan echt op.

Om de zoveel tijd werd er een vracht kolen gebracht, zo over de werf heen. ’s Zomers moest er schoongemaakt worden. Dan kroop mijn vader helemaal in de ketel en moest alles schoongetikt worden. Hij kwam er dan helemaal zwart uit. Na de oorlog is er een elektrisch gemaal gekomen. Daar was mijn vader trots op. We maakten het altijd met zijn allen schoon. Op de vloer lagen mooie tegeltjes, dat weet ik nog. Dan waren we aan het soppen en zeiden we “Pa, kom eens kijken, is het weer mooi?” “Ja hoor, prachtig”, zei mijn vader dan. Maar als het hard waaide deed de molen het ook wel hoor. De molen heeft steeds gedraaid.

Aardappels delven

Mijn vader werkte ook in het land. Daar werd het meeste mee verdiend, meer dan met de

De molen met de schoorsteen, kolenhok en het molenaarshuis (Collectie De Hollandsche Molen)

molen. Aardappels delven, pee (*suikerbieten, red.*) hakken. Ik moest ook al jong mee, toen ik veertien was. Ik wilde graag zuster worden, maar het mocht niet. Er moesten centjes komen. Ik werkte samen met mijn broertje Gerrit en die kon goed werken. Wij hadden altijd de grootste hoop met aardappels of bieten. De anderen van de dijk kwamen dan altijd meten. “Hebben ze weer de grootste, zeiden ze dan.”

“Ja, moet je maar doorwerken”, zei Gerrit dan altijd. “Luie mensen komen niet ver” [lacht]. Vader ging ook weleens paling vissen. Samen met Trijntje ging hij die dan vellen, dat konden ze goed. Die vis was alleen voor eigen gebruik, die werd niet verkocht. Hij viste ook op plekken waar het niet mocht en het gebeurde dan ook wel dat er netten waren weggehaald. Mijn vader zei dan boos: “Hoe kunnen ze dat nou zien, dat is verraden hoor!” Vissen met de molen (*met het scheprad, red.*) deed hij niet.

De molen met het molenaarshuis en schuur.
(Collectie Het Land van Strijen)

Veel contact met andere molenaars in de buurt was er niet. Wel kwam ene Weeda, die was ook molenaar, af en toe op de molen kijken of alles in orde was. Mijn vader hoefde aan de buitenkant van de molen volgens mij niets te doen, dat werd gedaan. Eens per jaar kwamen ze van het polderbestuur langs om te schouwen. Dan kwamen ze kijken of hij het allemaal goed gedaan had. “Oh, dan moeten we even bezig zijn, want ze komen vandaag of morgen weer langs” zei moeder dan. Vaak was het allemaal wel goed. Twee keer per jaar moest mijn vader ook de sloten schoonmaken. De hele boezem tot aan de Buitendijk.

Molenaarshuis

Als je binnen stapte in ons huisje, direct naast de molen, kwam je in de “loods”. Daar stond het aanrecht, een paar planken waar de pannen op stonden. Daar was ook de wc. Vroeger was het een plee, zo’n houten geval. We hadden geen douche natuurlijk, we moesten allemaal in een grote teil, één keer in de week. Trijntje spande dan een doek van de buitendeur naar de wc-deur en dan werd er een teil klaargezet. Dat was ons badhuis [lacht]. Dan gingen we er met zijn drieën in. Trijntje waste ons en als ze klaar was kreeg je een tik op je kont. “Volgende, volgende.”

We hadden geen wasmachine natuurlijk, dat ging allemaal met de hand. Eerste sop, tweede sop, warmen op de kachel, dan op de bleek en dan weer omwisselen, soppen en dan ophangen en dan oprollen en strijken. Daar was je twee dagen mee zoet. Het strijkijzer moest op de kachel warm worden gemaakt, want er was nog niks elektrisch. Soms kreeg je daardoor een zwart vlekje op je kleren en moest alles weer opnieuw gewassen worden. Dat was een heel gedoe hoor. Voor het schone water hadden we een regenput. Regenwater uit de goot werd gefilterd met grint. Die filter moest om de twee of drie weken worden schoongemaakt, dat deed Pa. Je had niet zoveel schoon water, je moest

zuinig zijn. Pannen wassen deed moeder ook weleens in de Vliet. Bij het woonhuis zat een “stap” boven het water (*een boenstoep, red.*), daar zette moeder de pannen op als ze gewassen waren.

Vader sliep in de woonkamer, daar waren twee bedstedes. Boven lagen we met zijn zevenen. Twee bedstedes en een ledikant. Janus lag in een apart ledikant. Moeder sliep in de mooie kamer, ook in een bedstee. Bij moeder in de bedstee was nog een krib. Toen we klein waren, waren er nog geen ledikantjes. Dan lagen de baby's in die krib in de bedstee. De mooie kamer was een feest voor ons, daar maakte je alleen 's zaterdags en 's zondags gebruik van. Die kamer werd ook behangen.

Met zijn vieren op een fiets

Het leven zo midden in de polder was gezellig. Wij gingen vanaf ons vierde naar school met een broodtrommeltje op je rug. Een christelijke school, aan de Spui in Strijen. Het was een half uur lopen. Als het hard waaide zei mijn moeder weleens: “Joh, zouden we de kinderen niet thuislaten?” “Niks ervan, ik moet ook werken”, zei vader, “Hup, naar school, hou elkaar maar vast.” Je kwam er zo maar niet af hoor [lacht].

Later gingen we op de fiets naar school toe. We hadden één fiets. Siem reed dan. Er zat er één achterop, één op het stuur, één op de stang en ik zat op zijn schouders. Zo gingen we naar school. Dan was het weleens “houd jij je mond daarboven, want anders ga je eraf en dan ga je maar lopen.” Dat was een mooi nummer hoor.

Naast de gewone school ging ik ook naar de naaischool. Ik moest dan allemaal dingen verstellen, hemden bijvoorbeeld. M'n zus zei op een gegeven moment: “mag Willie nou ook eens een keertje een nieuw jurkje maken? Ze zit maar te verstellen, maar ze wil ook weleens iets moois

Het gezin Verrijp (collectie W. Zoeteman-Verrijp)

maken.” Dus toen heb ik mijn eerste jurkje gemaakt. Een mooi groen jurkje voor Neeltje.

Een gezellig koppeltje

Je kon met de auto niet bij ons komen. Er was alleen maar een wandelpad door het gras, met aan weerskanten water. Dan had je aan de ene kant de vliet en aan de andere kant de boezem. Overdag kwamen er weinig mensen. Soms zaten we thuis en zei ik weleens “Ma, we krijgen visite, kijk, er komt iemand aan!” Dat was wonderlijk voor ons. “Nou, wie is dat dan?” “Ik ken haar niet hoor, we zien het vanzelf wel.”

Er kwamen wel verkopers aan de deur, zoals de kruidenier. Die kwam eerst een briefje met de bestelling halen en dan kwam hij met een grote mand terug. Daar zaten de boodschapjes in. En een handvol met zwart-witbrokken, salmiak. Die kregen we dan gratis. Dan had je nog de melkboer. Melk moesten we aan de dijk halen. Dan riep hij: “Melkboer!” en gingen wij met ons emmertje naar de dijk. De bakker legde het brood in een mand aan de dijk. Als we uit school kwamen namen we het brood mee terug. We

Molenverhalen

hadden dan vaak honger van het lange lopen, dus dan namen we weleens een stukje brood. “Wie heeft er nou weer aan mijn brood geknabbeld?” zei moeder dan [lacht].

We waren thuis natuurlijk met een heel koppel. We deden vaak verstoppertje rond de molen. Of we werden aan de molenwiek vastgebonden, dan speelden we rovertje. Dan vergaten ze je ’s avonds weer van de wiek af te halen [lacht]. We hadden nooit geen ruzie. We hadden ook veel contact met de andere mensen in de buurt. Het was één grote familie, heel gezellig. ’s Avonds kwamen de buurjongens en buurmeisjes van de dijk wel bij ons. Dan zaten aan de ene kant de dames te breien en aan de andere kant de mannen te kaarten. Een gezellig koppeltje.

In de kamer hing een olielamp voor verlichting. Dan zat je lekker te handwerken en dan zei vader om acht uur “het is tijd om naar bed te gaan.” Uit ging de lamp. Dan zat je in het donker. [lacht] “Morgen is het weer vroeg dag, je moet aardappels delven.” Dan ging iedereen naar bed. Het was weer vroeg op natuurlijk. Zo gauw als het licht was moest je op het land werken. Ik had er zo’n hekel aan. Maar ja, het moest hè?

Het kwam ook wel voor dat meiden van de dijk bleven logeren. Dan werd er ’s ochtends verbaasd gezegd: “Waar hebben jullie nou geslapen?” “Nou, ja, daar natuurlijk, in de bedstee.” “Kan dat dan?” “Ja, we hebben dwars gelegen, dan kunnen er meer in.” [lacht] Heerlijk was dat.

Kerk

We gingen in Strijen naar de kerk. Moeder ging nooit mee, zij had altijd hoofdpijn. Maar wij moesten naar de kerk en daarna naar de zondagsschool. Als je uit de kerk kwam vroeg moeder “ben je in de kerk geweest?” “Ja.” “Wat was het laatste woord?” “Nou, volgens mij was het ‘amen.’” [lacht] En ’s avonds moesten we weer, om vijf uur. Mijn zus had daar geen zin in. “Ben je in de kerk geweest?” vroeg ma dan. “Ja”, zei ze. Dan ging ze aan de ene kant de kerk in en

aan de andere kant eruit. “Ik ben er toch in geweest?”, zei ze. “Ik jok toch niet?” [lacht] Die had toen al een vriendje.

Zwemmen in de boezem

Zwemmen hebben we onszelf geleerd. In het boezemwater konden we lekker zwemmen. Heerlijk water was dat. Pa had zo’n stok met een touw eraan. Dan moest je een gordeltje om en zwemmen. Hij liet je zinken en zei dan: “nou moet je zwemmen!” Of hij pakte je beet en gooide je zo in het water. “En zwemmen!” Hij kon zelf ook zwemmen. Moeder niet. Soms kwamen de meiden van de dijk en waren we wel met zijn elven aan het zwemmen. Suze Hitzert, Riet Noteboom, Piet en Henk Engels. Het water was helder. Als je bramen aan het plukken was en je had dorst, dan kon je gewoon water uit het slootje drinken. Dat zou nu niet meer kunnen.

In de rondte

We mochten natuurlijk niet te dichtbij komen als de molen maalde. Er stonden allemaal paaltjes om de molen en daar moest je langs lopen, dus we wisten precies waar je veilig kon lopen. Binnen de paaltjes kreeg je een klap van de molen. We hadden ook een heel groot hek staan, daar kon je als kind niet overheen. Als ze kolen kwamen brengen, dan ging dat hek open en dan konden ze de kolen zo naar de molen brengen.

Mijn jongste broertje Teunis is eens een keer bijna verongelukt. We gingen weleens aan een molenwiek hangen als de wieken langzaam draaiden. Dan pakten we een wiek beet en lieten we onszelf weer vallen als die een eindje van de grond was. Maar mijn broertje durfde niet meer los te laten en is toen helemaal in de rondte gegaan. Pa had van schrik de molen op de vang gezet, maar toen riep Teunis halverwege: “Pa, rij nou eens door!” Dat was angstig hoor. Hij is helemaal rond geweest en moest zich bovenin vergrijpen natuurlijk. Toen hij weer beneden kwam is hij gelijk bij de geiten in het hok gekropen. Hij zei “Nu krijg ik toch een standje.”

Molen, boezem en waslijn. (Collectie De Hollandsche Molen)

Toen zei pa “kom nou maar, we zijn veel te blij dat je weer goed bent, nooit meer doen hoor”. “Nee, pa.” We hebben het toen nooit meer gedaan [lacht].

Op hol

Wij mochten gewoon meehelpen bij de molen. We hebben weleens meegemaakt dat de molen bijna op hol sloeg. Dan zaten de lichtjes (*vonken, red.*) bovenin de molen. We moesten toen met zijn allen op de vang gaan staan. Ik was de magerste, dus ik moest voorin en dan de rest hup, hup, hup, lager. Dan remde de molen af. Ja, je maakt heel wat mee hoor [lacht].

Als het lekker weer was klommen we op het scheprad en zaten we op het afdakje ernaast te breien. Dan gingen we daar met zijn drieën zitten, lekker in het zonnetje. En tante Neel, de zus van mijn vader, ging vroeger helemaal boven op de molen zitten. [lacht] Dat heb ik uit overlevering. Dikke tante Neel noemden we haar. Ik zat ook dikwijls op een zitje bij het

kruirad. Met je voeten moest je dan de molen omkruien.

Zigzagpatroon op het erf

Thuis hielpen we moeder met klusjes in en rond het huis. Ik zeemde de ramen, dat kon moeder niet meer. Elke zaterdag maakten we het erf netjes. Dan maakten we met een rijf (*hark, red.*) een zigzagpatroon in de grond op het erf. Dat was mooi hoor. Achter het kolenhok hadden we een moestuin. Iedereen had zijn eigen stukje van de tuin. De een had de worteltjes, de ander had aardappels... We hadden besjes en kruisbesjes, appels, peertjes. Ik had mijn sla en mijn boontjes, dat moest ik onderhouden. Gerrit had weer een ander plekje om te onderhouden. Neeltje had bloemetjes. Dat ging allemaal automatisch.

We hadden een paar varkens, een geit en wat kippen. De verzorging deden we met zijn allen. Moeder kwam wel buiten, dus die deed dat ook veel. Trijntje kon als enige melken. Zij melkte de geit, maar wij lusten eigenlijk geen geitenmelk [lacht]. Die melk gebruikte moeder dan om poffertjes en pannenkoeken mee te bakken. Dat ging best. De koekenpan ging dan op de kachel. De kippen hadden we voor de eieren. Die kleine gele kuikentjes vonden we prachtig. Als er kippen geslacht werden deden Trijntje en moeder dat. We hadden ook een hond, dat was voor de leuk.

We hadden weinig last van ongedierte. We hebben wel een keer een rat boven gehad. Die was via het aanrecht binnengekomen. Het vuile water van het aanrecht ging door een buisje naar de vliet toe, maar we moesten altijd wel een steen in het putje leggen, anders kwamen er waterratten binnen. Dat waren we een keer vergeten en toen zei mijn zus: “Ik hoor iets op de trap.” Top, top, top. Zat er een rat boven. Maar die heeft ze weer weg gekregen. Zelf greep ik een keer achter me in de bedstee en riep “Ik heb een muis!” Gelijk was hij weer weg.

Verschrikkelijk [lacht]. Toen hebben we er muizenvalletjes neergezet.

We hadden geen vriezer, alles stond in de kelder. Mijn broer Siem had weleens trek en dan liep hij langs de vliet naar het raampje van de kelder en pikte hij stiekem een gehaktbal uit het vet. Maar ja, dat zag ik natuurlijk, want dan zat er een kuiltje in het vet. “Wie heeft er nou weer...?” “Misschien de jongens van de dijk?”, zei Siem dan. “Die hadden misschien trek in een gehaktbal...” [lacht]

Oorlog

Ik was zeven jaar toen de oorlog uitbrak. Ik was onkruid aan het plukken toen ik vliegtuigen hoorde. Ik zei “Ma, kijk eens, vier vliegtuigen.” Je kon ze haast aanraken. Toen zei moeder: “Kom gauw naar binnen, nu is het oorlog.” We stapten binnen en pa deed de deur dicht. In Strijen is er toen een bom gevallen op een boerderij.

In 1944 hebben de Duitsers de polder onder water gezet. We zijn toen eerst naar het gymlokaal in de christelijke school gegaan met zijn allen. Daar hebben we een poos gezeten, maar toen moesten we daar weer vandaan en

zijn we naar de Waalhaven gegaan in Rotterdam, daar woonde onze ome Jacob. Bij hem hebben we in de schuur gezeten, daar had hij een kamer en keuken gemaakt. Heel netjes. Daar hebben we het goed gehad. We hebben geen honger gehad in de oorlog. Er zijn nog wel kippen van ons gestolen en ze wilden ook de geit meenemen, maar die stonden bij ons in de kamer, aan het bed. [lacht]

Toen we weer terug naar huis mochten was alles nat door het zoute water. We konden het eerste half jaar niet behangen en hebben ook een half jaar op een houten vloer gezeten.

Er waren best lieve mensen bij hoor, onder die soldaten. Een Duitser zei een keer tegen ons: “We zijn de polder in gegaan en hebben wat spulletjes voor jullie gehaald.” Een paar kraaltjes voor mij, een pot. Toen wilde ik bij pa op schoot gaan zitten, maar dat mocht niet, want ik was te mager. “Ik voel je botjes zitten”, zei Pa, “ga jij maar weg.” Toen zei die soldaat: “Ach, kom maar hoor, dan mag je bij mij zitten.” Dat is leuk hè?

Mijn broer Janus werd te werk gesteld in Duitsland, in Kiel. We hebben toen lang niks

De molen met woning en ‘loods’ tijdens de inundatie in 1944-45. (Collectie Het Land van Strijen)

meer van hem gehoord. Ik weet nog goed dat hij terugkwam. Het was kort na de oorlog. Ze waren de polder toen nog aan het leegpompen. We zaten te eten en toen kwamen een paar buurjongens eraan en die zeiden: "Stop met eten, stoppen! Janus komt eraan!" Er was nog een prakje over voor hem. Gelijk de vlag in de molen, bovenop. Een erepoort gemaakt. Janus heeft veel verdriet gehad. Hij had allemaal littekens op zijn benen. Als je vroeg hoe dat kwam zei hij: "Hou je mond, ik wil er niks meer van horen." Hij heeft weleens verteld dat hij haast geen eten kreeg en rauwe krotten moest eten. Hij heeft er zwaar suiker van gekregen. Daar is hij later ook aan overleden.

Droogmaking

Toen de polder werd drooggemaakt waren daar ook NSB-ers bij. Zij waren opgepakt na de bevrijding en moesten dat werk doen. De soldaten hadden tegen ons gezegd dat we ze niks mochten geven. Er kwam een keer een NSB-er die zei: "Ik heb zo'n honger." Toen zei Jen: "We hebben alles al op." Maar er was nog een klein prakje over, dat lag op haar bord, dat had ze net in de loods gezet. Dat zag die NSB-er. Toen zei Jen: "Nou, kom binnen. Je moet het niet zeggen hoor, maar dan mag je dat gauw opeten." Toen kwam er alleen net een soldaat aan. Nou, die ging me toch tekeer. Jen begon te huilen. De NSB-er moest toen in het water springen en onder een buis staan. Al het uitgepompte water kwam op zijn hoofd. Na een uur mocht hij er pas uit. "Voor straf ga je bij mevrouw Verrijp aardappels schillen", zei de soldaat. "Want die moet altijd zo'n hoop aardappels schillen." Mijn moeder zat toen samen met die NSB-er op een stoeltje in het zonnetje. "Wat heb ik het toch makkelijk", zei hij. "Op m'n gemak die aardappels schillen." [lacht] "Rustig aan", zei moeder dan, "hier heb je nog een snoepje, rustig aan".

Watersnoodramp

Toen kwam de Watersnoodramp. Trijntje en Bep waren toen al uit huis. Ik was op dat moment ziek en lag beneden in de kamer, al zes weken. Ik

had een zweer op mijn twaalfvingerige darm. Omdat ik weer was afgefallen zei de dokter: "Ga nog maar eens zes weken liggen." We hadden heel lang geen erg in de situatie. Op een gegeven moment kwam er water in de polder en zei mijn vader: "Siem, ga jij bij de dijk even de sluis dicht doen, want anders krijgen mensen aan de overkant water." Toen zei Janus "ik ga gelijk wel mee." Zij zijn samen naar de dijk gegaan, maar konden niet meer terugkomen omdat het water zo gauw steeg. Zij hebben toen bij burens aan de dijk binnen gezeten.

Wij zaten in huis en het water kwam al tot halverwege de trap. Toen stopte het water een tijdje. Ik zei tegen mijn vader: "Laten we nou uit huis gaan, nu kunnen we er nog uit." Pa zei: "Er komt geen water meer, kijk, het staat al even stil." Ik zei nog een keer: "Laten we er nou uitgaan", maar hij zei: "het komt niet hoger." Toen zag vader dat één van de varkens buiten aan het verdrinken was. "Ach kijk eens hoe zielig", zei hij, "dat dat varken nou moet verdrinken." Helemaal geen paniek. Niks. En wij ook niet. Er kwam ook koek bij ons naar boven drijven. Toen zei mijn broertje Teunis: "Kijk joh, hier heb je gratis koek." "Trouwens, ik moet nog naar de wc ook" zei hij. "O", zeiden wij, "dat spoelt vanzelf weg." Daar hebben we nog om gelachen. Moeder heeft nog iets voorgelezen aan ons. De Honingdruppels, een christelijke scheurkalender. Ze zei: "Niet bang zijn hoor, niet bang zijn."

Toen brak er een dijk door en kwam er een golf naar ons toe. Als je dat gezien had, het kwam zo op je af. We zaten met zijn zevenen op de zolder van het huis. Door het water was er een stuk uit de muur gebroken. Toen ben ik naar de molen gaan zwemmen, tegen de stroom in. Ik heb het gered naar de molen, maar Gerrit kwam na mij en kon het niet redden. Hij is toen meegenomen door het water. Toen kwam Miep, mijn schoonzus. Die heb ik toen onderaan de trap opgehaald. Ik weet nog dat ik halverwege de trap stond en dat pa toen zwaaide. "Het

allerbeste hoor”, riep hij nog. “Ga naar boven, ga naar boven, het allerbeste hoor”. Het is het laatste wat ik gezien heb. Later zei Miep tegen mij: “Wil, kijk eens.” Toen was het hele huis verdwenen.

Ik had een pyjamabroek aan en die was ik tijdens het zwemmen verloren, dus ik was bekant in mijn nakie. Miep en ik zijn op een balk gaan liggen bovenin de molen. Die balk was niet groot en het ging zeer doen als je lang op dezelfde plek lag. We moesten dan heel voorzichtig draaien. Eerst zij een beetje en dan kon ik weer inpassen. We waren bang dat het water helemaal boven zou komen en dat we van die balk in het water zouden vallen. “Je moet niet gaan slapen hoor”, zeiden we tegen elkaar.

Toen we gered zijn lag ik met Miep in het café van Kruithof op bed. Ik kon niet meer lopen, want mijn benen waren bevroren door het water. We hebben een week op bed gelegen. Op een gegeven moment zei iemand “kom eens kijken, we hebben een verrassing voor je.” Dus ik met moeite naar beneden. Daar was de hond. We hadden het niet gemerkt, maar hij had tijdens de Watersnood ook bovenin de molen gezeten. De hond was alleen aan andere mensen gegeven omdat de burgemeester had gezegd “ze zijn allemaal verdronken.” We waren daar boos om en wilden de hond zo graag terug, maar die mensen wilden de hond niet meer afstaan. We hebben er later nog brieven over geschreven, maar kregen hem niet terug. Dat was heel verdrietig.

Moeder is gevonden bij de Sas, bij de kerk. Daar is ze aangespoeld. We hebben haar niet meer mogen zien. Later hebben we nog een sjaaltje van haar gevonden. Dat heb ik nog. Meer niet. Een paar dagen later hebben ze Neeltje en Teunis gevonden. Toen zijn ze mij en Trijntje komen halen. Ze zijn netjes gewassen, netjes de haren gekamd. Daar lagen ze. Helemaal opgezet natuurlijk. Toen we net terug waren konden we

De molen kort voor de afbraak in 1954.
(Collectie De Hollandsche Molen)

weer, toen hadden ze vader en Gerrit gevonden. “Maar je mag hen niet meer zien”, zei onze oude buurman tegen ons. We stonden daar en Trijntje zei toen: “Niet meer zien, wie zegt dat?” “Ik”, zei die oude buurman. “Je mag hen niet meer zien.” “Daar heb jij niks over te vertellen”, zei ze. “Ik wil hen zien, wij willen hen allebei zien.” Heel die gezichten kapot, het was heel erg. Maar ja, we wilden het graag zien, anders geloof je het niet. Van moeder geloof ik het nog niet. Ja, je weet dat het niet kan, maar misschien is ze ergens anders aangespoeld... Je hebt haar niet gezien. Daar hebben we lang moeite mee gehad. Wroeging ook. “Had ik dit niet beter kunnen doen, had ik dat niet...” Maar je had niks kunnen doen. Dat ging niet.

Mijn andere zus Bep was in verwachting van haar dochter. We mochten van de dokter niet naar haar toe voor het kind geboren was. Hij zou het zelf wel vertellen aan haar. Bep zei later: “Ik zag iedereen voorbij fietsen en dacht, waarom doen ze zo gek, waarom komen ze niet bij me

aan?” Ze kon het niet geloven. Ze zei “het kind is geboren, maar ik heb er geen aandacht voor.”

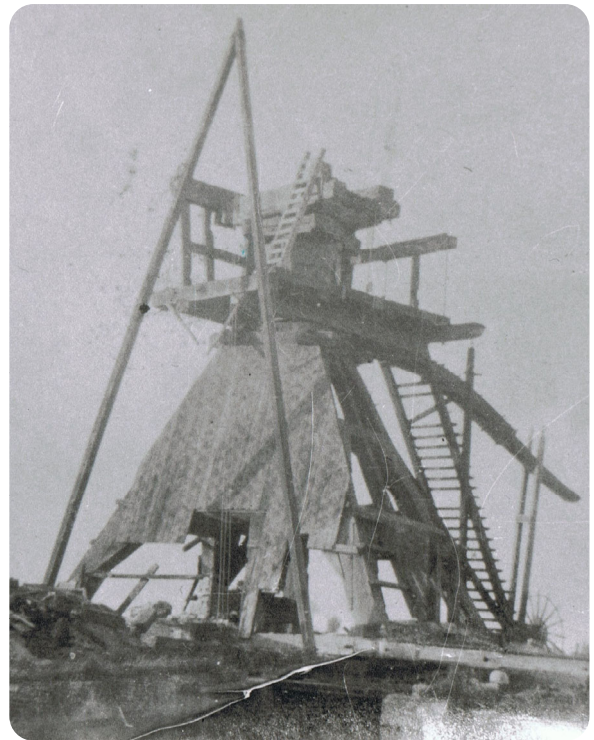
Het was een heel droevige tijd. Ik heb ze heel erg gemist. Nog hoor. Nu heb ik het niet meer zo erg hoor, maar ik heb vaak gedroomd dat ik aan het zwemmen was en dan kwam moeder daar boven water. Dan wou ik haar pakken en dan ging ze weg en dan kwam ze ergens anders weer boven. Dan was ik de hele nacht aan het worstelen om haar te redden hè? Het ging niet. Ik kon het niet. Het lukte niet. Ik was ook nog maar 19 hoor. Ik zit weleens te dromen dat ik nog een paar dagen in die tijd kon leven. Maar ja, het komt niet meer terug hè?

Eigen baas

Na de Watersnood ben ik van de een naar de ander gezworven. Eerst ben ik bij mijn zus geweest en daarna heb ik bij dokter Van Greuningen gewerkt en ingewoond. Die zei eerst: “Je mag altijd vriendinnen meebrengen, je hoeft niet alleen te zijn.” Maar mijn vriendinnen kwamen op bezoek en toen was het: “die mag niet komen en die niet meer.” Toen was ik zo eenzaam. Ik was helemaal de weg kwijt. Ik wilde weer naar huis. Trijntje, mijn oudste zus, zei “kom maar lekker bij ons.” Daar ben ik vier jaar geweest en heb ik het goed naar mijn zin gehad. Van daaruit heb ik mijn man leren kennen en zijn we getrouwd. We zijn op een woonark in Puttershoek gaan wonen. Ik zei: “Ben ik nou mijn eigen baas, is dat nou allemaal van mij?” “Ja”, zei mijn man. “Maar hoe moet dat dan?” “Je bent je eigen baas. Je mag doen en laten wat je wilt.” [lacht] Ik was zo trots op die ark. Ik heb er zeven jaar gewoond. Mijn twee kinderen zijn daar ook geboren.

“Je komt niet aan onze molen”

In 1954 is de molen afgebroken. Ik zie me nog staan. Met zijn viertjes stonden we daar te kijken naar de mannen die de molen moesten slopen.

De afbraak van de molen in 1954. (Collectie J. in 't Veld)

Mijn zus zei tegen ze: “Je blijft met je handen van de molen af. Ik ga een geweer halen en ik schiet je dood, je komt niet aan onze molen.” We hebben echt staan huilen. Maar ja, hij is toch afgebroken. Het huis was toen al weg. Dat was natuurlijk weggespoeld. We zijn er nog weleens naar toe gereden, maar voor mij hoeft het niet meer. Ik vind het ook moeilijk als ik de huizen aan de dijk zie. Ik wil daar niet meer zijn.

Dertig jaar geleden is mijn zoon Ad verongelukt. We hadden net Sinterklaas gevierd. Hij zou met zijn vriendin op zichzelf gaan wonen. “Nou, tot maandag”, zei hij. “Dan zie je me weer.” Maar er kwam geen maandag. Dan word je om zes uur gebeld en staat de politie voor de deur. Dan stort je wereld in. Ik weet niet hoe ik die tijd overleefd heb. Het is heel moeilijk geweest voor ons allemaal.

Nu draai ik de molen voor mijn familie

Ik heb heel wat meegemaakt. Een zoon verloren, mijn man is drie jaar geleden overleden. Hij was gek op Feyenoord. Toen mijn man ziek was heeft mijn schoonzoon als verrassing voor zijn verjaardag de bus van Feyenoord gehuurd. Toen

kwam die grote bus aanrijden en zei mijn man: “Zo, waar gaan ze nou voetballen?” “Pa, je moet instappen, het is voor jou.” Met de kinderen erbij zijn ze in de Feyenoordbus door Oud-Beijerland gereden. Dat vond hij prachtig.

Ik heb altijd interesse in molens gehouden. In de woonkamer staat een kleine molen op de schouw en in de tuin staat een grote molen. Hier op de kast staan ook twee molens. Als ik boodschappen ga doen, dan kom ik bij de Nassaubrug (*in Puttershoek, red.*) en moet ik altijd even naar de korenmolen kijken.

“O, half zeil, kijk nou eens.” [lacht] Dat soort dingen. Het molentje hier op de schouw doe ik elke avond even aan. Vroeger liet vader de molen draaien, nu draai ik de molen voor mijn familie.”